

Христов О.Л.,

доцент кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії Д
ніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

Денисенко Є.М.,

курсантка факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРЕДМЕТУ ПОСЯГАННЯ НЕЗАКОННИХ ЗАВОЛОДІНЬ АВТОМОБІЛЯМИ, ОБЛАДНАНИХ СУЧАСНИМИ СИСТЕМАМИ ЗАХИСТУ

Тенденція до підвищення злочинної активності по відношенню до автомобілів, обладнаних системами захисту, імпортного та вітчизняного виробництва, пов'язана перш за все зі збільшенням попиту на такі види власності. Для правоохоронних органів дуже гостро стоїть питання стосовно розкриття таких злочинних дій, адже враховуючи обізнаність криміногенного світу з новітніми технологіями, необхідно втілювати нові методи та тактики.

Одним із важливих етапів розслідування таких видів злочинів є дослідження та вивчення окремих елементів криміналістичної характеристики незаконних заволодінь. Зокрема, окремого дослідження потребує предмет злочинного посягання, який є тим матеріальним благом, щодо якого здійснюється злочин.

Відомості стосовно автомобілів, обладнаних системами захисту є вкрай важливими та мають практичне значення, особливо для встановлення особи злочинця та окремих деталей кримінального правопорушення, а також надають можливість моделювання етапів вчинення незаконного заволодіння.

Предмет посягання у криміналістичній характеристиці мають важливе значення, оскільки саме він відбиває спрямованість злочинців. Взагалі під предметом злочину в науці кримінального права розуміють будь-які речі матеріального світу, з певними властивостями яких закон про кримінальну відповідальність пов'язує наявність у діях особи ознак конкретного складу злочину [1, с. 93].

Злочинні посягання здійснюються на усі види транспортних засобів, однак збільшення ринку попиту вплинув на поширення незаконних заволодінь саме автомобілями і подальшому їх використанні для різних цілей.

Найбільший попит спрямований на легкові автомобілі, адже їх можна використати для перепоряджу, направлення для подальшої реалізації у вигляді механічних частин автомобілів, у деяких випадках для особистого користування (у меншості випадків).

Стосовно вивчення та дослідження зазначеної тематики зроблено багато кроків. Дослідження, що здійснено В.В. Лютим, дозволило диференціювати окремі характеристики предмету злочинного посягання. Так, на підставі узагальнення судово-слідчої практики автором зроблено висновок, що I групи транспортних засобів (виготовлені в Україні та країнах СНД) складають такі марки автомобілів: – Daewoo (моделі – Lanos, Nexia, Matis, Sens, Nubira, Gentra) – 31 %; – ВАЗ (моделі – 2101, 2102, 2107, 2108, 2109, 2110) – 18 %; – ЗАЗ (моделі – 965, 968-М, 1102 «Таврія», 1103 «Славута», Forza, Vida, Sens) – 25 %; – ГАЗ – 1% (моделі – 21, 24, 31) – 9 %; – інші – 7 %/

До іншої групи автомобілів, які стають предметами злочинного посягання є такі марки, як: Lexus (моделі – Lx 350, Lx 520, Lx 570, Lc 500, Lx) – 32 %; – Toyota (моделі – Camry, Land Cruiser, Highlander, Raw 4, Corola, Avensis, Venza) – 24 %; – Mercedes (моделі – Benz, Gl, Amg, A 170, W 124, W 140) – 21 %; – Range Rover (моделі – Sport, Evoque, Shadow) – 15 %; – Audi (моделі – А 6, Q 7, R 8) – до 1 %; – BMW (моделі – X 5, X 6, E 30, E 34, M 5, I 8) – до 1 %; – Porsche (моделі – Cayenne, Panamera, 911, 918, Macan, 959, Gerl) – до 1 %; – Chrysler (моделі – Neon, New Yorker, Voyager, Sebring) – до 1 %; – Opel (моделі – Vectra, Vectra B, Astra, Omega) – до 1 %; – Volkswagen (моделі – Touareg, Tiguan, Passat, Passat B-3, Polo, Transporter) – до 1 %; – інші іноземні ТЗ (Ford, Hyundai, Fiat, Skoda, Infinity, Kia) – до 2 % [2].

Аналіз судової практики за 2014-2018 роки дозволяє нам виокремити деякі особливості, що стосуються предмету злочинного посягання. Зауважимо, що протягом останніх 5 років ринок попиту на автомобілі змінюється, що пов'язано здебільшого зі збільшеннями кількості автомобілів преміум-класу, однак вітчизняні марки не втрачають своїх лідерських позицій у числі викрадень, що пов'язано з більш легким способом викрадення таких автівок.

Існують певні критерії, які впливають на рейтинг найбільш популярних автомобілів серед викрадачів. Перш за все, одним із важливих критеріїв є наявність чи відсутність у автомобіля захисної системи, адже це може значно полегшити механізм вчинення незаконного заволодіння. Наступним критерієм є затребуваність запчастин автомобіля і в цілому її популярність серед користувачів автомобілями. Не менш важливим у цьому списку є строк експлуатації автомобіля.

Найбільшим попитом (перше місце у рейтингу викрадень), за підсумками аналізу судової практики, користуються автомобілі марок пострадянського простору. Така популярність пояснюється припиненням процесу виготовлення таких автомобілів, а також і автомобільних запчастин. Тобто, метою викрадення старих марок автомобілем є пер за все подальша їх реалізація як окремих частин, тобто, по запчастинам. При цьому, самі способи вчинення незаконного заволодіння є порівняно нескладними, адже у таких автомобілях відсутні в основному сучасні системи захисту, а механічні замки не є перешкодою для злочинців.

Більш дорожчі автомобілі викрадають з метою подальшого перепродажу або ж на замовлення. За даними статистики Національної поліції станом на 2018 рік підвищеним попитом користуються такі марки автомобілів, як Toyota та Lexus, які входять до одного авто концерну. За 9 місяців 2018 року автомобілів цих марок викрали 270 одиниць. Далі за шкалою популярності – Mazda (71 викрадень), потім. Land Rover, Mercedes-Benz, Honda, BMW та Audi [3].

Отже предметом злочинного посягання частіше всього стають автомобілі, виготовлені в Україні та країнах ближнього зарубіжжя (СНД) - 61 %, а також виготовлені в інших державах - 39 % («Daewoo», «Honda», «Hyundai», «Lexus», «Mitsubishi», «BMW», «Mazda», «Toyota», «Porsche Cayenne», «Mercedes-Benz», «Volkswagen Touareg», «Nissan», «ВАЗ», «ЗАЗ»; «ГАЗ»), які перебували у власності до одного року – 18 %; до трьох років – 41 %; до п'яти років – 29 %; більше п'яти років – 12 %, що обладнані простими механічними системами захисту та високотехнологічними системами безключового доступу.

1. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник / [Бажанов М. І., Баулін Ю. В., Борисов В. І. та ін.] М. І. Бажанов (ред.). / МОН України. [2-ге вид., перероб. та доп.]. К.: Юрінком Інтер, 2005. 480 с.

2. Лютий В.В. Спосіб учинення злочину як елемент криміналістичної характеристики незаконних заволодінь транспортними засобами, вчинених організованими групами . Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: збірник наукових праць. 2015. № 4. С. 305-313.

3. Які автомобілі викрадають в Україні найчастіше. URL: <https://www.volynnews.com/news/auto/yaki-avtomobili-vykradaiut-v-ukrayini-naychastishe/>.

Черненко А.П.,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

СПЕЦІАЛЬНЕ ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ - ОДНА ІЗ ФОРМ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України (далі-КПК України) зазначає, що спеціальне досудове розслідування (*in absentia*) здійснюється стосовно одного чи декількох підозрюваних згідно із загальними правилами досудового розслідування, передбаченими КПК України, з урахуванням